

معرفی دانشنامه امام حسین(ع)

دانش نامه امام حسین(ع) با جستجو در بیش از پانصد مصدر تاریخی، حدیثی، فقهی، تفسیری و کلامی، آنچه را درباره زندگانی فردی و اجتماعی، و نظریات دیگران در باره امام یافت می شده گرد آورده است.

دانش نامه امام حسین(ع) با جستجو در بیش از پانصد مصدر تاریخی، حدیثی، فقهی، تفسیری و کلامی، آنچه را درباره زندگانی فردی و اجتماعی، و نظریات دیگران در باره امام یافت می شده گرد آورده است.

به گزارش خبرنگار مهر، دانش نامه امام حسین(ع) حاصل تلاش ده ساله حجت الاسلام محمد محمدی ری شهری و جمعی از محققان است و منبعی کامل برای آشنایی با زندگانی امام حسین(ع) است.

این دانش نامه ۱۴ جلدی توسط سازمان چاپ و نشر دارالحديث در سال ۱۳۸۸ منتشر شده است. همچنین گزیده ای از مباحث این چهارده جلد در کتابی با عنوان «گزیده دانشنامه امام حسین علیه السلام» جداگانه منتشر گردیده است که می تواند مورد استفاده علاقه مندان قرار گیرد.

بررسی جامع و همه جانبه زندگی پیشوایان دینی، از آن رو که به فهم درست گفتار، رفتار و موضعگیری آنان در شرایط گوناگون می انجامد، ضروری است؛ زیرا نگاه تجزیه ای و تک بعدی، از آفت بدفهمی مصون نیست. در نگاه جامع می توان رشته پیوند حلقه های به ظاهر گسسته را پیدا کرد، چنان که با همین نگاه می توان تعارض ظاهری برخی سخنان و رفتارها را برطرف ساخت. این جامع نگری، تنها با پژوهش های علمی و روشمند در باره هر یک از این پیشوایان، تحقق می یابد که لازمه آن، حضور محققان با تخصص های گوناگون در مراحل مختلف پژوهش است.

دانش نامه امام حسین(ع) با محور قرار دادن امام حسین(ع) و جستجو در بیش از پانصد مصدر تاریخی، حدیثی، فقهی، تفسیری و کلامی، آنچه را درباره زندگانی فردی و اجتماعی، سخنان و آرا و نظریات دیگران در باره امام(ع) یافت می شده گرد آورده است و پس از تجزیه و تحلیل و ساماندهی منطقی مباحث، در اختیار پژوهشگران قرار می دهد.

می توان ادعا کرد با جستجوی گسترده در تمامی مصادر مربوط، اعم از منابع کهن و جدید، و نیز منظور داشتن ابعاد قرآنی، حدیثی، کلامی، فقهی، تاریخی و اجتماعی مسئله، و نگاه تحلیلی - انتقادی به اطلاعات و آگاهی های موجود، مجموعه ای نسبتاً جامع در باره امام حسین(ع) سامان یافته است.

در این دانش نامه تلاش شده است تا تمام مقاطع زندگی امام حسین(ع) بازگو شود، هر چند حساسیت و بزرگی حادثه عاشورا ایجاب می کرد که نسبت به آن مقطع، بررسی علمی درخور انجام گیرد. می توان تاریخ زندگی نورانی و افتخارآمیز حضرت ابا عبد الله الحسین(ع) را به پنج دوره تقسیم کرد:

دوره اول، مقارن با حیات پیامبر(ص) (۴ - ۱۱ ق)؛

دوره دوم، از رحلت پیامبر(ص) تا پایان خلافت عثمان (۱۱ - ۳۵ ق)؛

دوره سوم، مقارن با خلافت امام علی(ع) (۳۵ - ۴۰ ق)؛

دوره چهارم، از شهادت امام علی(ع) تا هنگام مرگ معاویه و به قدرت رسیدن یزید (۴۰ - ۶۰ ق)؛

و دوره پنجم، دوران قیام بر ضد حکومت یزید (۶۰ - ۶۱ ق)

بررسی ادوار پنجگانه زندگی امام حسین(ع)، از حضور فعال و تأثیرگذار ایشان در حوادث و رخدادهای جامعه اسلامی خبر می دهد، چنان که بررسی سیره و سخنان بر جای مانده از ایشان - که از حجم نسبتاً بالایی برخوردارند و میراث علمی ایشان تلقی می گردند - نیز توجه به پرورش اخلاقی و معنوی انسان ها را به نمایش می گذارد. هر یک از دوران های تاریخ زندگی امام حسین(ع)، ویژگی های قابل تأمل و آموزنده ای دارد:

یکی از مهم ترین ویژگی های دوره نخست، پرورش یافتن در دامان پیامبر(ص) و برخورداری از تأثیرهای عاطفی و معنوی پیامبر خداست. در دوره دوم، انزوای سیاسی امام(ع) و روابطشان با خلفا و نقش ایشان در حوادث مهم دوران جوانی شان (مانند: فتوحات افریقیه و طبرستان و پیشگیری از قتل عثمان)، ویژگی هایی هستند که باید مورد بررسی قرار گیرند. ویژگی دوره سوم، حضور ایشان در جنگ های جمل، صفین و نهروان و نیز حضور فعال در کنار پدر است. ویژگی دوره چهارم، همراهی امام حسین(ع) با تصمیم گیری های امام حسن(ع) در برخورد با معاویه و احترام گذاشتن کامل ایشان به برادر است. به علاوه، اعتراض ها و موضع گیری هایی در برابر حکومت معاویه از ایشان به چشم می خورد که زمینه ساز حادثه عاشورا شمرده می شوند.

سرانجام به دوره پنجم زندگی امام(ع) می رسیم که هر چند از نظر زمانی، نسبت به دیگر دوره ها، کوتاه تر است؛ اما مهم ترین، حساس ترین و افتخارآمیزترین فصل تاریخ زندگانی امام حسین(ع)، نهضت حسینی، اواخر ماه رجب سال ۶۰ هجری، با حرکت امام حسین(ع) از مدینه به طرف مکه، آغاز شد و با بازگشت اهل بیت ایشان به مدینه، پایان گرفت. این دوره کوتاه - که کمتر از یک سال به طول انجامید - از نظر کمیت، بسیار کوتاه و زودگذر بود؛ اما از نظر کیفیت و آثاری که بر آن مترتب شد، بسیار مهم و جاوید و فراموش ناشدنی است. آنچه در این دوره کوتاه اتفاق افتاد، نه تنها در تاریخ اسلام، بلکه در تاریخ بشر، بی نظیر

است.

دانش نامه امام حسین(ع) در یک نگاه

این دانش نامه، از پانزده بخش و ۱۳۸ فصل، تشکیل شده است. بخش‌ها و فصل‌های دانش نامه، از این قرار است:

بخش یکم: زندگی خانوادگی سید الشهداء(ع)

در بخش نخست این دانش نامه، چگونگی تولد، نام گذاری، ویژگی‌های ظاهری، چگونگی پرورش، ازدواج و شمار فرزندان امام حسین(ع)، در شش فصل، مورد بررسی قرار گرفته است.

بخش دوم: فضیلت‌ها و ویژگی‌های امام حسین(ع)

در این بخش، ابتدا به ملاک انتخاب گزارش‌های مربوط به فضایل امام حسین(ع) و مهم‌ترین کمالات مشترک میان امامان علیهم السلام و بارزترین ویژگی‌های سید الشهداء اشاره شده است. سپس به تفصیل، فضایل مشترک میان ایشان و سایر اهل بیت علیهم السلام، فضایل مشترک میان ایشان و برادرش امام حسن(ع)، فضایل ویژه امام حسین(ع)، مکارم اخلاقی ایشان، ویژگی‌های ایشان در عبادت و شماری از کرامات ایشان، در شش فصل، ارائه می‌شود.

بخش سوم: دلایل امامت امام حسین(ع) و فرزندان

در این بخش، ابتدا نکاتی در باره این که امامت از مناصب الهی و در ادامه منصب نبوت است، ارائه شده و سپس، ره نمودهای خداوند متعال، روایاتی از پیامبر خدا(ص) و روایاتی از سایر امامان علیهم السلام در باره امامت امام حسین(ع) و استمرار امامت در نسل ایشان و نیز روایاتی در مورد وصیت‌های ایشان، در چهار فصل، گزارش شده است. گفتنی است که احادیث این بخش، به دلیل آن که اعتقادی شمرده می‌شوند، از نظر سند، مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند و احادیثی که از اعتبار لازم برخوردار نبوده‌اند، به عنوان مؤید، در کنار احادیث معتبر آمده‌اند.

بخش چهارم: امام حسین(ع) پس از پیامبر(ص) تا شهادت پدر

در آغاز این بخش، تحلیلی از زندگی امام حسین(ع) در این دوران، یعنی از هفت سالگی تا ۳۶ سالگی ایشان، ارائه شده است. سپس به نکات قابل توجهی از زندگی ایشان در این مقطع از تاریخ اسلام، در ضمن چهار فصل، اشاره گردیده است.

بخش پنجم: امام حسین(ع) پس از شهادت پدر تا قیام عاشورا

در تبیین این مقطع از تاریخ زندگی امام حسین(ع) (۴۰ - ۶۱ ق) که بخشی از آن، مقارن با امامت برادرش امام حسن(ع) بود، سه موضوع مهم، یعنی: رفتارشناسی امام در دوران امامت برادر، موضع گیری‌های ایشان در برابر حکومت معاویه و نیز ولایت عهدی یزید، در سه فصل، گزارش می‌گردد.

بخش ششم: خیر دادن پیشاپیش، از شهادت امام حسین(ع)

در آغاز این بخش، پس از اشاره به قطعیت صدور روایات پیشگویی شهادت امام حسین(ع)، توضیح داده شده که مقدر بودن شهادت ایشان و پیشگویی آن، منافاتی با اراده و اختیار انسان ندارد. سپس پیشگویی‌هایی، در چهار فصل، گزارش شده‌اند.

بخش هفتم: خروج امام حسین(ع) از مدینه تا رسیدن به کربلا

در آغاز این بخش، تحلیل نسبتاً جامعی در باره زمینه‌ها و علل قیام امام حسین(ع) آمده است و پس از آن، مسائل مهمی مانند: امتناع امام از بیعت با یزید، خروج امام از مدینه، فعالیت‌های ایشان در مکه، اعزام مسلم به عنوان نماینده خود به کوفه، و شهادت مسلم و جمعی دیگر از یاران امام و نیز زندانی شدن شماری دیگر از آنان، پیشنهادهای مختلف به امام مبنی بر نرفتن به کوفه، و حرکت امام به سوی کربلا، در هفت فصل، گزارش گردیده است.

بخش هشتم: از رسیدن امام حسین(ع) به کربلا تا شهادت ایشان

در این بخش، متون مربوط به حادثه جان‌گداز عاشورا از آغاز ورود امام حسین(ع) به کربلا تا شهادت یاران، فرزندان، برادران، فرزندان برادر، فرزندان خواهر، فرزندان عمو و سرانجام، شهادت خود ایشان، در نه فصل، به تفصیل، گزارش شده است:

بخش نهم: وقایع پس از شهادت امام حسین(ع)

در بخش نهم، حوادثی که پس از شهادت امام حسین(ع) در کربلا به وقوع پیوست، پدیده‌های خارق العاده‌ای که در منابع معتبر گزارش شده، چگونگی دفن شهدا، سرنوشت سرهای مقدس شهدا و کراماتی که از سر مقدس سید الشهداء(ع) دیده شد، چگونگی حرکت خاندان ابا عبد الله(ع) از کربلا به کوفه و از کوفه تا شام و بازگشت آن‌ها از شام به مدینه، در هشت فصل، ارائه می‌شود.

بخش دهم: بازتاب شهادت امام حسین(ع) و فرجام کسانیکه در کشتن امام و یارانش نقش داشتند

در آغاز بخش دهم، تحلیلی در باره بازتاب‌های اجتماعی و آثار تکوینی واقعه عاشورا و نیز چهار جنبشی که تحت تأثیر مستقیم یا غیر مستقیم امواج سیاسی و اجتماعی این واقعه تا ده سال پس از آن پدید آمد، ارائه می‌شود. پس از آن، متن گزارش‌های مربوط به بازتاب شهادت سید الشهداء و یارانش در میان شخصیت‌های برجسته آن روز جهان اسلام، در میان جنایتکاران و خانواده‌های آن‌ها، در جامعه عراق و حجاز و حتی در میان غیر مسلمانان، در پنج فصل، مطرح می‌گردد.

بخش یازدهم: عزاداری و گریه برای امام حسین(ع)

بخش یازدهم با تحلیلی بسیار مهم و کاربردی در باره فلسفه تداوم عزاداری برای سید الشهداء(ع) و آثار و برکات آن، ویژگی‌های مجالس عزاداری هدفمند و آسیب شناسی عزاداری برای امام حسین(ع) آغاز می‌گردد.

بخش دوازدهم: نمونه مرثیه‌هایی که در سوگ امام حسین(ع) و یارانش سروده شده‌اند در ابتدای بخش دوازدهم، پس از دسته بندی محتوایی اشعاری که در طول چهارده قرن در رثای سید الشهدا(ع) و یارانش سروده شده‌اند، ضمن مقاله ای تحلیلی، تحولات شعر عاشورایی و فراز و فرود آن، بررسی می‌گردد و در ادامه، نمونه‌هایی از اشعاری که در این باره سروده شده‌اند، به ترتیب تاریخی، در هفت فصل، گزارش می‌شوند.

بخش سیزدهم: زیارت امام حسین(ع)

درآمد بخش سیزدهم، نکاتی قابل توجه درباره واژه شناسی «زیارت»، ریشه یابی آن در فطرت، زیارت زندگان و مردگان از نگاه اسلام، تشویق احادیث اسلامی به زیارت قبور پیامبر خدا و اهل بیت علیهم السلام، فضیلت زیارت امام حسین(ع) و مهم‌ترین آداب و آسیب شناسی آن را تقدیم پژوهشگران می‌نماید.

بخش چهاردهم: مزار امام حسین(ع)

در بخش چهاردهم، پس از تبیین تاریخچه حرم حسینی، احادیثی در باره فضیلت مزار امام حسین(ع) و برکات تربت مزار ایشان، در سه فصل، گزارش می‌گردد.

بخش پانزدهم: حکمت‌های رسیده از امام حسین(ع)

امام حسین(ع) نیز یکی از امامانی است که به دلیل شرایط سیاسی دوران امامتش، میراث علمی فراوانی ندارد؛ اما این، به معنای بسته بودن راه بهره گیری از دریای علم و حکمت ایشان نیست. در بخش پایانی دانش نامه امام حسین(ع)، پس از تبیین این موضوع و تفسیر معنای «حکمت» در لغت و در قرآن و حدیث، حکمت‌های منثور و منظوم نقل شده از ایشان یا منسوب به ایشان، در زمینه‌های معرفتی، سیاسی، عبادی، اخلاقی و عملی، در ده باب و پنجاه و پنج فصل، در معرض دید محققان و علاقه مندان قرار می‌گیرد.

ویژگی‌های دانش نامه امام حسین(ع)

۱. بازنگری تاریخ زندگی امام حسین(ع)

۲. استناد به منابع کهن و قابل استناد

۳. بهره گیری از منابع شیعه و اهل سنت

۴. جامعیت همراه با گزیده نگاری

۵. نقد مطالب نادرست منابع معتبر

۶. تبیین و تفسیر، در کنار گزارش

۷. بررسی تفصیلی مسائل مرتبط با حادثه عاشورا

۸. جمع بندی و تحلیل روایات متعارض

۹. کاربردی بودن محتوا

۱۰. تنظیم منطقی و آسان یاب

۱۱. فراهم ساختن نیازهای پژوهشی فرعی

۱۲. روش دانش نامه در تکریم

لازم به ذکر است نرم افزار این مجموعه نیز توسط موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث عرضه شده است و قابل استفاده برای علاقه مندان می‌باشد.